

A TÉKOZLÓ FIÚ

Lk 15:11—32

Ez a mindnyájunk által jól ismert példázat egyesek felfogása szerint korunk vallásos emberének már nem mond semmi újat. Pedig meggyőződésem szerint mondanivalója ma időszerűbb, mint valaha. Hiszen mi, kivétel nélkül mindnyájan, tékozló fiak vagyunk, akik annak idején kikértük az örökség ránk eső részét, s elindultunk a világba azzal a célkitűzéssel, hogy felépítsük saját felelősségünkre támaszkodó, önálló életünket, nem ragaszkodva azokhoz a javakhoz és értékekhez, amelyeket otthon hagytunk az atyai házban.

A ti unitárius őseitek éppen úgy, mint a mi szabadelvű vallásos felfogást hirdető német hitőseink is, egykor elhagyták azt a környezetet, amelyben felnőttek, azért, hogy megálljanak saját lábukon, és önálló szabad életet építsenek ki.

A tékozló fiúság, vagy ahogyan a Biblia német szövege mondja, az elveszett fiúság nagyszerű jelképe a reformáció elindítója, Luther Márton, aki a középkori egyháznak a javait és értékeit eltékozolta, mert az szerinte bűneiben megkövesedett; mert keserű tapasztalatok alapján világossá vált előtte, hogy az öröklött értékek számára értéktelenné váltak, kezei között semmivé olvadtak, úgyhogy ő elveszítette mindazokat a javakat és értékeket, amelyeket a középkori egyház több mint ezer esztendő folyamán felépített.

Aztán felgyült lelkében annak a világossága, hogy ezek az elveszített javak és értékek egyáltalán nem tulajdoníthatók az atyai örökségnek, mert azok emberek által teremtett javak és értékek voltak, amelyek mögött nem annyira az atya, hanem egy olyan erő áll, amelyről a példázat egyáltalában nem beszél, és ez az erő az anya, az egyház.

Érdemes egy pillanatig arra a különleges tényre gondolnunk, hogy a tékozló fiú példázatában a fiú se hazulról való eltávozásakor, se hazaérkezésekor az anya egyáltalán nincs megemlítve.

Arra a kérdésre, hogy ez miért van így, a felelet egyszerű: a példázatban jelképes beszédről van szó. Itt ugyanis nem egy tényleges falusi gazdaságot kell értenünk, ahol két fiú él és dolgozik apjával együtt. Nem. A gazdaság itt csupán jelképe valaminek, amit a példázat kifejtani óhajt. Ezt a valamit így nevezhetjük: Isten országa. De felmerül a kérdés: Isten országát hol találhatjuk meg? Ki hirdeti magáról azt, hogy a földön az Isten országát képviseli, és reá van bízva az Isten országa javainak, értékeinek a megtartása és gondozása? Ezt hirdette magáról a középkori egyház; megmerevedett hitfelfogásában olyan javakat és értékeket hangsúlyozott ki, amelyek az egyes vallásos embertől nem csupán feltétel nélküli alkalmazkodást, hanem rabszolgai engedelmességet követeltek. De Luther Márton ezt a szolgai meghajlást éppoly kevéssé tudta teljesíteni, mint pl. az olasz Giordano Bruno vagy Serveto Mihály, akiket haladó szellemű tanításaikért a 16. században máglyán megégettek, vagy a ti egyházalapítók, Dávid Ferenc, aki négy évszázaddal ezelőtt hitének győzelméért a dévai várban mártírhalált halt. Ezek a lángoló lelkületű emberek a példázat szavai szerint idegen vi-

dékre költöztek, és látszólag elfordultak atyjuktól, aki, átvitt értelemben, Istent jelképezte. Azonban ők a valóságban nem atyjuktól, Istentől fordultak el, hanem attól az erőtől, amelyről a példázat készakarva nem beszél: elfordultak az anyától, azaz az egyháztól. Ezek a vallás-erkölcsi és szellemi hősök éppen úgy nem tudtak az állítólag róluik anyai módon gondoskodó egyházhoz visszatérni, mint ahogyan Jézus számára sem tudott nyilvános fellépése után többé a zsinagóga igazi otthon lenni.

És hogy ezt a szolgálatot, amelytől ezek az emberek elszakadtak, csak rabszolgai szolgálatnak foghatjuk fel, világosan kitűnik a példázatból: az idősebb testvér nem más, mint a gögös, felfuvalkodott farizeusi szellem képviselője, és azt a szolgálatot, amellyel hosszú éveken át atyját szolgálta, ő maga is szolgai szolgálatnak nevezi. Szó szerint ezt mondja: „Íme sok esztendeje szolgálok néked.“ Pedig Isten, az Atya nem szolgai szolgálatot, rabszolgaságot kíván, ő azt az embert szereti, aki teljes szabadsággal adja oda magát, aki neki teljes szabadsággal szolgál.

Éppen ezért a példázat szerint az atya kisebbik fiának odaadja az őt megillető juss felét, lehetőséget adván neki ezáltal arra, hogy saját szabadságát felfedezze. Az atya tudta, hogy a fiú is arra van hivatva, hogy a férfi önállósága benne megvalósuljon; azt is tudta, hogy annak az élete eleve el van tévesztve, aki magát kizárólag a szolgai engedelmességben gyakorolja.

És mit jelent ez a szó: atya? Jelenti Istent, a minden létezőben benne levő isteni jelenvalóságot. Nem jelent tehát egy tőlünk távollevő lényt, aki valahol a ködlő messzeségben, az égben trónol, s valahol a számunkra örökre elérhetetlen magasságban létezik. Ez a szó: atya azt jelenti, hogy Isten hozzánk egészen közel van, amiképpen a földi apa gyermekének nem idegen, hanem a hozzá legközelebb álló, akihez a fiú teljes bizalommal fordulhat. Ezt az Istent, az Atyát találjuk meg itt a földön mindennapi életünkben; ő a mindenütt és mindig jelenlevő, minden teremtményében élő és működő áldott, szent valóság. Ő az az Isten, akit Jézus, Luther Márton, Giordano Bruno, Serveto Mihály, Dávid Ferenc, az egyház tékozló fiai hirdettek. Ő a minden életben benne lüktető, mérhetetlenül és összehasonlíthatatlanul nagy művész, aki Giordano Bruno szerint „az anyagot belülről formálja, alakítja; aki a magnak vagy a gyökérnek a belsejéből a törzset előhívja és kifejleszti; ő az, aki a törzsből az ágakat kibocsátja; ő az, aki a bimbókból formálja, kialakítja, felszínre hozza a leveleket, virágokat és gyümölcsöket“.

Isten tehát minden vonatkozásban jelenlevő, és mi a nagy középkorvégi német keresztény gondolkozóval együtt valljuk: Isten idegen minden múlttól és minden jövőtől, mert Isten csupa jelenvalóság.

A példázat ezt az állapotot a végsőkéig kiélezi, és elmondja, hogy a kisebbik fiúnak, miután mindenét eltékozte, a disznókat kellett őriznie. A disznó a zsidó ember számára a tisztátalanság megtestesítője. A kisebbik fiú tehát a megaláztatás legalsó fokára süllyedt, annyira, hogy még a disznók eledeléért is hiába sóvárgott, azért az ételért, amivel a zsidók a tisztátalanságot mérik. Ez az étel feltehetően a szentjánoskenyér nehezen megemészthető héja volt, amit disznók etetésére használtak. Erről mondja egy zsidó közmondás, hogy „amikor a zsidó a szentjánoskenyér gyümölcsére van utalva, akkor megtér“.

A kisebbik fiú számára is elkezdődött a nagy fordulat, a visszatérés időszaka, a megtérés, amelyről az Újszövetségben olyan gyakran van szó. Ezt a visszatérést sem szó szerint kell értenünk. A visszatérés itt önvizsgálatot, átgondolást, magabaszállást, a valóságra való rádöbbenést jelent.

A kisebbik fiú átgondolta mindazt, amit tapasztalt és cselekedett, abban a reményben, hogy az atyával való közösségben új életet kezdhet. Tehát, és ez a lényeg, nem úgy tér vissza az atyához, ahogy elment, hanem úgy, mint új ember, mint egy érett férfi. Így is mondhatjuk: úgy tér vissza, mint aki fiúként hajótörést szenvedett, de aztán férfivá fejlődött. Igaz, hogy atyja házában már semmi sem az övé. De így is minden jól van. A régi javak és értékek a meglett emberré érés folyamataiban számára elvesztek, mert a világban azokkal elérni semmit nem tudott, és most mindent előről kell kezdenie.

És itt, ismét jelképesen beszélve, újból meg kell állapítanunk az anya tévedését. Csupán az idősebb testvér telik meg haraggal. Fölényes büszkeséggel veti atyja szemére a szolgálai szolgálatot, amit teljesített, de amiért az apja neki kecskefiat sem adott, amit levághatott és barátaival elfogyaszthatott volna. A szolgálai szolgálatot az atya nem veszi tekintetbe. A kisebbik fiú azonban új emberként tért vissza. Az atya ezt mondja róla: elveszett, de megtaláltatott, azaz önmagát újra megtalálta. Mostantól kezdve az atyával közösségbe lépve új emberként fog élni és dolgozni.

Erről az életről és munkáról a példázat nem mond semmit. Azáltal azonban, hogy az atyának nem sikerül elérnie, hogy az idősebb fiú a kisebbik fiút elismerje, megvilágosodik az út a példázat helyes megértése felé. Az idősebb testvérek, a farizeusok a zsinagógában nem voltak hajlandók és nem voltak képesek Jézust elismerni. Az idősebb testvér szelleme Luther Mártont kiátkozta, Giordano Brunót és Serveto Mihályt megégette, Dávid Ferencet halálba kergette, Sylvanus német lelkeszt unitárius hitfelfogása miatt 1572-ben Heidelbergben nyilvánosan kivégeztette.

Őseink, hitelődeink útmutatásának a szellemében nekünk, mai valóságos embereknek az a szent hivatásunk, hogy a fiatalabb testvérrel együtt és Istennel, Atyánkkal való szent közösségben úgy éljünk, mindennapi kötelességeinket úgy végezzük, a jézusi erkölcsi parancsolatokat úgy gyakoroljuk, hogy Isten országát, amelyről az idősebb testvér tévesen azt hitte, hogy már birtokolja, önmagunkban fokozatosan megvalósítsuk.

Hogy ez miképpen lehetséges, arra vonatkozóan számunkra Albert Schweitzer, a 20. század nagy teológusa és kiemelkedő vallás erkölcsi személyisége gazdag élete, példaadó cselekedetei és nagyszerű írásai által döntő jelentőségű útmutatást adott. Ez a rendkívüli ember az Isten országa megvalósításának egyedül lehetséges útját „az erkölcsi törvény legyőzhetetlen hatalmában való hit“-ben, az erkölcsi tökéletesedésben látta.

Az elmondottak alapján azért mi, tékozló fiak, akik felnöttekké értünk, új, nemes bátorsággal, diadalmas hittel és erőteljes bizalommal kell felvértezzük magunkat, abban a szent meggyőződésben és feltétlen bizo-

nyosságban, hogy a mindenütt és mindig, életünk minden pillanatában jelenlevő Isten, a mi Atyánk nem fog minket elhagyni, mert ő számunkra védelem, oltalom, erős vár és megtartó gondviselés. Isten, az Atya szüntelenül működik bennünk; csupán újra meg újra fel kell fognunk, meg kell tapasztalnunk szent valóságát. Tudatosítanunk kell önmagunkban, hogy ő, a mi Atyánk a legközelebb áll, közelebb, mint amilyen közel mi önmagunkhoz kerülhetünk.

Ezért a gyülekezet minden egyes tagjával együtt ez ünnepi óra szent áhítatában imádkozzunk ezekkel a szavakkal: Istenünk, Atyánk, aki mindig, mindenütt jelen vagy, légy megszentelve általunk! Légy bennünk áldott valóság; tölts be minket szellemeddel! Mert te vagy a lét, a hatalom, a szeretet; egyedül Benned van oltalmunk, reménységünk és békeségünk, örökkön örökké. Ámen.

Dr. HEINZ SCHLÖTERMANN

Elmondotta május 19-én Kövenden, fordította dr. Kovács Lajos

NAGYPÉNTEKI ROMON — PÜNKÖSDI VIRÁG

ApCsel 3,12—15

Tarcsafalvi Albert, néhai költő-papunk *A szeretet* című karácsonyi dicséretének két sorában Istenről így énekel:

Elhint bölcsen néhány magot
Lélekbe, szívbe, mélyen . . .

s ebben a két sorban tökéletesen példázza a megváltó eszmék születését, eredetét.

E kis példázatban a magvető: Isten; az elhintett mag: Isten igazsága; a befogadó talaj: küldöttei, prófétái lelke. Törvényeivel örök időkre kijelölte utunkat a világban; igazságaival, időnként, fényt vet arra.

Isten igazsága kezdetben egy lélekben ragad meg, illetve egy lelket ragad meg, ejt rabul. Mint legnemesebb mag megsírázik; virágot hajt, a virág magot terem; a sok mag szétszóródik.

A valóságban azonban nem megy ilyen simán . . . A magot is, a csírat is, a zsenget is, sőt a virágot is sok veszély fenyegeti, nemegyszer életveszély . . . Így az eszmét is. Nem minden mag esik jó földbe; nem minden lélek fogadja egyformán az eszmét; az emberi gyarlóság összefog a próféták ellen. Jézus is így sír Jeruzsálem felett: „ . . . ki megölöd a prófétákat és megkövezed azokat, akik hozzád küldettek“ (Lk 13,34). István vértanú védőbeszédében keserű váddal vonja felelősségre a tanácsban ülők lelkiismeretét: „ . . . a próféták közül kit nem üldöztek a ti atyáitok?“

Pünkösdi ünnepén ujjong bennünk az öröm! Íme, a nagypénteki romon kivirágzott a pünkösdi virág! Jézus magvetése virágba bomlott